

Pál Gellért Botond¹

Hongkong, Makaó és Tajvan Kínához való viszonya

Bevezetés

Az utóbbi fél évezred nemzetközi színterén a világ országainak kapcsolata legalább olyan gyorsan változott, mint amekkora gőzzel a technológiai fejlődés ezen időszak alatt zajlott. Érdekek, ellentétek és félreértések születtek számtalan internacionális szerződést, szövetséget és háborút. Ezekben a történetekben aktív résztvevők voltak az ázsiai államok -legfőképpen Kína-, amelyek rendkívüli hatást gyakoroltak a világpolitika alakulására. A keleti térségben megnövekedett a szerepe Hongkongnak, Makaónak és Tajvannak Kína szemszögéből, ugyanis mindhárom övezetnek megvannak azok a gazdasági, pénzügyi és kereskedelmi előnyei, amelyek következtében a Kínai Népköztársaság a mai napig azokat a magáénak akarja tudni.

Abból kifolyólag választottam ezt a témakört, hogy itt napjainkban is találkozhatunk releváns történetekkel, és ez számomra kifejezetten érdekessé és izgalmassá teszi ezt a témát. A három terület Kínához való viszonyára sorban, egymás után térek ki, vizsgálva a történelmi előzményeket, a politikai és ökonómiai jellemzőket, valamint a jelenlegi állapotokat.

I.1 Hongkong és Kína kapcsolata

Hongkong egy Kína dél-keleti partjánál elhelyezkedő 263 szigetből álló városállam. Az első ópiumháborútól (1839-1842) válik relevánssá nekünk, ugyanis innentől került a Brit Birodalom fennhatósága alá a nanjingi szerződés értelmében. Ezt a szerződést 1842. augusztus 29-én írták alá, és később hozzátartozott ehhez a bogue-i jegyzőkönyv is. Ezáltal már teljes mértékben a britekhez tartozott az övezet. Nagyjából egy évszázad után, a második világháborúban a japánok vették át itt az irányítást a brit erőtől, de a háború befejeztével ismét az angolok foglalták el a területet, amely így csak 1997-ben tudott véglegesen visszakerülni Kínához.

I.2 Az „egy ország, két rendszer” politikájának bevezetése

Amikor megtörtént Hongkong sikeres átadása,² akkor Kínában Teng Hsziao-pingnek, a Kínai Népköztársaság legfőbb vezetőjének kezében összpontosult a hatalom. Ennek a politikusnak két fő célja volt, mégpedig, hogy egy egységes országot teremtsen meg, valamint, hogy Makaót, Tajvant és Hongkongot visszacsatolja az országához. Ezek a célok leghatékonyabb megvalósítása érdekében, az 1980-as években létrehozta az „egy ország, két rendszer” politikát, és ezt kezdték el alkalmazni. Ennek az a lényege, hogy Hongkong, Makaó és Tajvan megőrizik a sajátos nyugati, kapitalista gazdasági és politikai berendezkedéseiket, míg ezzel párhuzamosan a kontinentális Kína többi részén, az általános kínai szocialista rendszert alkalmazzák.

Ennek természetesen az a vonzata, hogy ez a három régió nagy autonómiával és önálló társadalmi viszonyokkal rendelkezne, tehát evidens, hogy eltérések lesznek a Kínában elfogadott rendszertől.

I.3 A gazdasági kapu

¹ Joghallgató, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar.

² Zoltai Alexandra: Hongkong elmúlt 20 éve – ígéretes és valóság (<http://www.geopolitika.hu/hu/2018/02/15/hong-kong-elmult-20-eve-igeretek-es-valosag/> Letöltés ideje: 2021.11.19)

Hongkongot napjainkban kínai különleges közigazgatású területként tartják számon. Ez nem mást jelent, mint az egyik típusát a Kínai Népköztársaság tartományi szintű közigazgatási egységeinek, amelyet 1982-ben hoztak létre. A különleges közigazgatási területeket úgy kell elképzelni, hogy van ezeknek a régióknak saját alaptörvényük, amelyek alapján őket közvetlenül tudja a Kínai Népköztársaság kormánya felügyelni. A felügyeletet viszont, mint ahogy korábban említettem, a nagyfokú autonómia ellensúlyozza. Az autonómiával és a földrajzi elhelyezkedéssel szorosan kapcsolatban áll a tény, hogy ez a városállam komolyabb nemzetközi kapcsolatokat ápolhat, mint az egyéb Kínai szocialista települések.

Mészáros Klára: Kína és Hongkong egyesítésének gazdasági perspektívái című tanulmányából kiderül, hogy Hongkong főbb kereskedelmi partnerei közé Kína, Japán és az USA sorolható.³ Ezen kapcsolatok közül a legemléltetesebb az nem más, mint az Amerikai Egyesült Államok. Ez az ország biztosítja azt a hatalmas mennyiségű gazdasági exportot Kína felé, amelynek minden évben a 27 százaléka Hongkongon keresztül jut el Kínába. Ez nagyjából 50 milliárd dollárt jelent évente,⁴ amely egyrésztől bebetonozta Hongkong gazdaságát, másrésztől okot adott Pekingnek, hogy még jobban a fennhatósága alá akarja vonni ezt a kereskedelmi csomópontot. Ezen okból kifolyólag van Hongkong manapság gazdasági kapuként számontartva a kelet és nyugat világa között, ugyanis egy fontos partnere az USA-nak, de közben sokszorosan kötődik Kínához is. Az Amerikai Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság kapcsolata ökonómiai szempontból hosszú történelmet tudhat be magának. Folyamatosan váltotta egymást az ellenséges, és a baráti politika közöttük.⁵ Evidens, hogy az aktuális külpolitikai érdekeknek rendelték alá a választást a két lehetőség közül.

I.4 Hongkong reakciója a Pekingi nyomásra

Az utóbbi 25-30 évben a Kínai kormányzatnak az volt Hongkongban a célja, hogy felneveljen egy olyan generációt, amely könnyedén engedelmessé tehető és birodalmi kínai identitása van. Ezt fogyasztási lehetőségeken és propagandán keresztül próbálták meg véghez vinni, viszont kivételesen ez a törekvés nem vált sikeressé. Az új generációk semmivel sem kevésbé engedtek a szabadságjogaikból, mint az elődeik, valamint nem is alakult ki birodalmi kínai identitásuk. Nyugat felé nyitottak az emberek, sőt, a protestálásokon amerikai és brit zászlókat is előszeretettel lengetnek.

Ennek az elhibázott lépésnek az egyik legfőbb oka az maga az internet volt. Az emberek szemét elkerülhetetlenül felnyitotta, hiszen, ha a helyiek megnézik a telefonjukat, rögtön ráeszmélnek, hogy milyen körülmények uralkodnak más országokban. Így pedig nem lehetett egy teljes generációt négy fal között felnevelni. Annak, hogy az emberek a jogaikért a végsőig harcolnak és kiállnak, az lett a következménye, hogy 2019-ben és 2020-ban több tízezer fős tüntetések vonultak végig Hongkong utcáin. Ezek a protestálások alapvetően a folyamatosan növekvő Pekingi befolyás ellen irányultak. Itt megjelentek rendőri brutalitások és voltak olyan tüntetők, akiket le is lőttek⁶ az utcán. Amíg a rohamrendőrök vízágyúval és könnygáz bevetésével próbálták szétoszlatni a tömegeket, addig a tüntetők Molotov-koktélok dobáltak rájuk. Ilyen embertelen körülmények között megszorodott a sebesültek, sérültek száma. Érdekességként megemlíthető, hogy Hongkongban az emberek naponta átlagosan 3 órát

³ Mészáros Klára: Kína és Hongkong egyesítésének gazdasági perspektívái, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1997, 7. o.

⁴ Kovács Krisztián: Egy ország, egy rendszer: felébredés a hongkongi álomból (<https://concordeblog.hu/2020/05/26/egy-orszag-egy-rendszer-felebredes-a-hongkongi-alombol/>) Letöltés ideje: 2021.11.19)

⁵ Andrew J. Nathan, China's Crisis: Dilemmas of reform and prospects for democracy, Columbia University Press, New York, 1990, 72-74. o.

⁶ The Hong Kong protests explained in 100 and 500 words (<https://www.bbc.com/news/world-asia-china-49317695>) Letöltés ideje: 2021.11.19)

töltenek videójátékokkal, és videójátékokból vett taktikákat is alkalmaztak a tüntetések során. Például, szisztematikusan kiiktattak térfelügyelőkamerákat és digitális térképeken szerveztek meg akciókat.

I.5 National Security Law (NSL)⁷

2020. június 30-án került megszavazásra a kínai parlamentben az a nemzetbiztonsági törvény,⁸ amely értelmében Kína kínai bírókat küldhet a Hongkongi bíróságokra, valamint kínai erőszakszervezeteket nyithatnak a városban. Ezt a Kínai Népköztársaság elviekben azért hozta létre, hogy véget vessen a „felforgató tevékenységeknek”, a „terrorizmusnak” és a „szeparatizmusnak” a területen.⁹ Ez egyfajta radikális próbálkozás a tüntetésáramlat leállítására Hongkongban. Ennek a törvénynek az a rendeltetése, hogy Kína szigorúbb ellenőrzés alá tudja vonni az övezetet. Ezt a lépést viszont külföldről nem hagyták figyelmen kívül, ugyanis voltak olyan megnyilvánulások, például az USA- és az EU részéről, amelyek szankcióként érték Kínát: minden olyan kínai politikust, aki ennek a törvénynek a megszavazását támogatta, nem fogják továbbra is partnerként kezelni.

II. Makaó kapcsolata Kínához

Kínának két különleges közigazgatási területe van: Az egyik az előbb vitatott Hongkong, a másik pedig a kaszinózásról elhíresült város, Makaó. Ez a régió a portugálok gyarmatának számított 1557-től kezdve egészen az 1840-es évekig, ameddig meg nem szerezte az önrendelkezési jogát. Majd 1887-ben, a kínai-portugál szerződés értelmében a portugáloké lett ismét a térség, amely így csak 1999-ben került vissza Kínához.¹⁰ Politikai berendezkedését illetően szintén egy Kínai különleges közigazgatási területként van számontartva.

Érdekességként megemlíthető, hogy ez volt a Föld legsűrűbben lakott területe, ugyanis egy 2016-os forrás szerint a népsűrűsége 21400 fő/km² volt. Ezt úgy kell elképzelni, hogy ha 1km²-re ráállítanánk 21400 embert, akkor 1 embernek 46m²-nyi terület jutna.

Makaóban a szerencsejáték-ipar a 2000-es évek elején virágzott fel. A kormány beengedett különböző kaszinóüzemeltető vállalatokat, így a saját monopolhelyzetét megszüntette. Ennek következtében a munkanélküliség aránya 2% körülire csökkent le, miközben ezzel párhuzamosan nőtt a kormány adóbevétele. Az elmúlt években pedig már túl is szárnyalta Las Vegas, ugyanis ötször nagyobb bevételeik keletkeztek évente, mint a nevadai városban. Éppen ebből az okból kifolyólag akarja növelni itt Kína a befolyását, hiszen a sikeres kaszinó-biznisz hatalmas bevételforrást jelentene a Kínai Népköztársaságnak. Az utóbbi években a makaói kaszinóüzemeltetők több milliárd dollárt buktak, miután a kínai hatóságok szorosabb ellenőrzés alá vonták őket.

III.1 Tajvan kapcsolata Kínához

⁷ Hong Kong: How life has changed under China's national security law (<https://www.bbc.com/news/world-asia-china-57649442> Letöltés ideje: 2021.11.19)

⁸ Sajó Dávid: Kína elfogadta Hongkong függetlenségének csorbítását (https://index.hu/kulfold/2020/06/30/elfogadta_kina_hongkong_fuggetlensegenek_csorbitasat/ Letöltés ideje: 2021.11.19)

⁹ Mészáros R. Tamás: A nemzetbiztonságra hivatkozva azt tehetnek, amit akarnak (https://index.hu/kulfold/2020/07/02/kina_hongkong_nemzetbiztonsagi_torveny_tuntetesek_demokracia_terrorizmus/ Letöltés ideje: 2021.11.21)

¹⁰ Thomas Chung, Hendrik Tieben: Macau: Ten Years after the Handover (<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/186810260903800102> Letöltés ideje: 2021.11.20)

Tajvan egy a Csendes-óceánon fekvő szigetek közül Kelet-Ázsiában, amely méretében nagyjából Magyarország egyharmadát teszi ki. A sziget 1945-ig a japán birodalom fennhatósága alá tartozott, majd a második kínai-japán háború után csatolta azt magához a Kínai Köztársaság. Miután Japán lemondott a szigetről, minden követelését azzal kapcsolatban megszüntette, de azt nem szabta meg, hogy melyik államnak adja át a rendelkezési jogát felette. Ez a szempont vezetett ahhoz a problémához, hogy a politikai státusza a mai napig vitatott.

Jelenleg a Kínai Népköztársaság saját tartományának tekinti Tajvant, a Kínai Köztársaság pedig önálló államnak tekinti saját magát, és a kormányuk igazgatja Tajvan szigetét.¹¹ Peter Frankopan: Új Selyemutak¹² című könyvéből kiderül, hogy Peking olyan komolysággal állítja, hogy Tajvan Kína részét képezi, hogy amikor 2019 nyarán egyes vállalatok Tajvant önállóként ábrázoló ruhadarabokat gyártottak, vagy csak megemlítették önállóságát, Kína bojkottra szólított fel ellenük. A Zara, Givenchy, McDonald's és hasonló vállalatóriások mind bocsánatkérésre kényszerültek, hogy megvédjék részvényeik árfolyamát.

Peking külpolitikai akciói közé tartozik az is, hogy fokozatosan felmorzsolja Tajvan szövetségi, diplomáciai hálózatát, így az egyre nehezebben tud majd ellenállni a Kínai nyomásnak. Kulcsár János folyóirata¹³ rávilágít, hogy ennek vannak gazdasági, politikai és katonai módszerei is. Ilyen lépés volt, amikor Kína belépett az ENSZ-be, ugyanis akkor a Tajvani kormányt megfosztották tagságától.¹⁴ Természetesen a másik nagyhatalom, az USA látja, hogy mi történik a két terület között. Peter Frankopan könyvéből az is kiderül, hogy Kína és Amerika viszonyának megromlásával az USA ismét erőteljesebben kezdte el támogatni Tajvant, amely azt jelentette, hogy jelentős mennyiségű fegyvert adott el az országnak. Nem beszélve arról, hogy hosszú idők óta először került sor diplomáciai látogatásokra Tajvan és az USA között. Donald Trump, a 45. Amerikai elnök politikája mellett utódja, Joe Biden is kitart, ugyanis megerősítette a Tajvan védelmére nyújtott záradékokat, valamint kimondta, hogy Amerika soha nem hagyja cserben „barátait és szövetségeseit.”¹⁵

III.2 A „tajvani csoda”

Tajvanban bekövetkezett egy gyors gazdasági növekedés a második világháborút követően, majd ez a későbbiekben erős gazdasági hatalommá formálta, amely az ázsiai tigrisek - Hongkong, Dél-Korea, Szingapúr, Tajvan- sorába emelte. Ezt a hatalmas gazdasági fellendülést nevezzük ma úgy, hogy „tajvani csoda”. A sziget ipara technológiai irányban kezdett teret hódítani, és mára már kulcsfontosságú szerepe van a világ gazdaságban. Egyrészt fejlett IT-ipara alakult ki és egészségtechnológiai cégeket is alkalmaz a koronavírus elleni kutatásokban,¹⁶ másrészt a helyi gyárak termelik ki a világ fogyasztói elektronikájának jelentős hányadát. Az ázsiai Szilícium-völgy becenevet is megkapta, ugyanis ebben a térségben olyan gyártókat is fellelhetünk, mint az iPhone, Huawei vagy a Tesla. Az ilyen típusú ökonómiai jellemzők azok, amelyek miatt a Kínaiak a sajátjuknak akarják tudni ezt a területet.

IV. Összegzés

Összefoglalásképpen több megállapítást is tehetünk. Elsőként, e három övezet Kínához viszonyuló helyzete rendkívül bonyolult internacionális viszonyokat eredményez,

¹¹ Tajvan (sziget) ([https://hu.wikipedia.org/wiki/Tajvan_\(sziget\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Tajvan_(sziget))) Letöltés ideje: 2021.11.19)

¹² Peter Frankopan: Új Selyemutak, Park Könyvkiadó, Budapest, 2021, 137-138. o.

¹³ Kulcsár János: A hibrid hadviselés elemeinek megjelenése Kína és Tajvan konfliktusában, HADTUDOMÁNYI SZEMLE, 3. szám, 11. évf., 2018., 90-91. o.

¹⁴ Kulcsár Kálmán: Kína a világpolitikában, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007, 199. o.

¹⁵ Peter Frankopan, 2021, 139. o.

¹⁶ Az ázsiai Szilícium-völgy, ahol iPhone-t és Teslát is gyártanak (<https://www.portfolio.hu/global/20201114/az-azsiai-szilicium-volgy-ahol-iphone-t-es-teslat-is-gyartanak-457314>) Letöltés ideje: 2021.11.19)

eredményezett. A nagyfokú gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi előnyeik, javaik miatt vonták fel ezek a területek magukra Peking figyelmét. Ilyen Hongkong gazdasági kapu szerepe, Makaó pénztermelő szerencsejáték-ipara és Tajvan világszínvonalú technológiai-ipara. Közben Hongkong és Makaó, - a két Kínai különleges közigazgatású övezet- és Tajvan, azaz a Kínai Köztársaság küzdöttek az önállóságukért, addig Kína sikeresen magához csatolta ezeket a területeket és emellett fokozatosan szorosabb felügyelet alá vonta őket.

A megjelölt forrásokból kiderül, hogy ezt a folyamatot nemzetközi szinten nyomon követte sok más ország- Például az USA, amely gyakran reagált Kína lépéseire-. Voltak, akik ellenezték, voltak akik szó nélkül elfogadták és támogatták Kína nyilvánvaló térhódítását. Ez a három terület a mai napig folyamatosan tárgyalásokat folytat a kelettel és nyugattal, hiszen minden lépésükkel azon vannak, hogy a függetlenségüket elősegítsék, s a Kínai befolyást pedig gyökerestül megszüntessék.

Felhasznált irodalom

1. Zoltai Alexandra: Hongkong elmúlt 20 éve – ígéreték és valóság (<http://www.geopolitika.hu/hu/2018/02/15/hong-kong-elmult-20-eve-igeretek-es-valosag/> Letöltés ideje: 2021.11.19)
2. Mészáros Klára: Kína és Hongkong egyesítésének gazdasági perspektívái, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1997, 7. o.
3. Kovács Krisztián: Egy ország, egy rendszer: felébredés a hongkongi álomból (<https://concordeblog.hu/2020/05/26/egy-orszag-egy-rendszer-felebredes-a-hongkongi-alombol/> Letöltés ideje: 2021.11.19)
4. Andrew J. Nathan, China's Crisis: Dilemmas of reform and prospects for democracy, Columbia University Press, New York, 1990, 72-74. o.
5. The Hong Kong protests explained in 100 and 500 words (<https://www.bbc.com/news/world-asia-china-49317695> Letöltés ideje: 2021.11.19)
6. The Hong Kong protests explained in 100 and 500 words (<https://www.bbc.com/news/world-asia-china-49317695> Letöltés ideje: 2021.11.19)
7. ¹ Hong Kong: How life has changed under China's national security law (<https://www.bbc.com/news/world-asia-china-57649442> Letöltés ideje: 2021.11.19)
8. Sajó Dávid: Kína elfogadta Hongkong függetlenségének csorbítását (https://index.hu/kulfold/2020/06/30/elfogadta_kina_hongkong_fuggetlensegenek_csorbitasat/ Letöltés ideje: 2021.11.19)
9. Mészáros R. Tamás: A nemzetbiztonságra hivatkozva azt tehetnek, amit akarnak (https://index.hu/kulfold/2020/07/02/kina_hongkong_nemzetbiztonsagi_torveny_tuntetesek_demokracia_terrorizmus/ Letöltés ideje: 2021.11.21)
10. Thomas Chung, Hendrik Tieben: Macau: Ten Years after the Handover (<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/186810260903800102> Letöltés ideje: 2021.11.20)
11. ¹ Tajvan (sziget) ([https://hu.wikipedia.org/wiki/Tajvan_\(sziget\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Tajvan_(sziget)) Letöltés ideje: 2021.11.19)
12. Peter Frankopan: Új Selyemutak, Park Könyvkiadó, Budapest, 2021, 137-138. o.
13. Kulcsár János: A hibrid hadviselés elemeinek megjelenése Kína és Tajvan konfliktusában, HADTUDOMÁNYI SZEMLE, 3. szám, 11. évf., 2018., 90-91. o.
14. ¹ Kulcsár Kálmán: Kína a világpolitikában, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007, 199. o.
15. Az ázsiai Szilícium-völgy, ahol iPhone-t és Teslát is gyártanak (<https://www.portfolio.hu/global/20201114/az-azsiai-szilicium-volgy-ahol-iphone-t-es-teslat-is-gyartanak-457314> Letöltés ideje: 2021.11.19)